

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білецька О. Українська мова. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання / О. Білецька, І. Житар, Т. Матвійчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. – 576 с.
2. Глазова О. П. Українська мова : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. П. Глазова. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2014. – 240 с.
3. Зовнішнє тестування. Матеріали для завантаження [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/ukrtest/docs>.
4. Новий довідник : Українська мова та література. – К. : ТОВ «КАЗКА», 2006. – 864 с.
5. Тести ЗНО минулих років [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.lvtest.org.ua/testy-zno-mynulykh-rokiv>.

ПРИСЛІВНИК

Денисюк В. В.

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

Готуючись до тестових завдань з теми «Прислівник», абітурієнт має звернути увагу на такі важливі моменти: 1) чи запропоноване слово є прислівником; 2) правопис прислівників (див. «Орфографія»); 3) ступені порівняння; 4) синтаксична функція. Звичайно, найскладнішим питанням є правопис прислівників, оскільки й донині він остаточно не унормований.

Є слова, які залежно від зв'язків у реченні можуть бути різними частинами мови. Зокрема, слова *мало, немало, багато, небагато, добре* та ін. у сполученні з іменниками виступають неозначено-кількісними числівниками (*мало учнів*), якісними прикметниками (*добре яблуко*), а у сполученні з дієсловами – прислівниками (*багато читати, добре відпочив*). Цю ж особливість спостерігаємо й зі словами в різних відмінкових формах (без прийменника чи з ним): *Він горою котить на мене прокльони* (прислівник) – *За горою сонце сідає* (іменник); *Твоє добро вік буду пам'ятати* (прислівник) – *Двадцять перший вік вимагає нових підходів до отримання знань* (іменник); *Жити будемо по-новому* (прислівник) – *По новому автобану мчать перші машини* (прикметник); *Стомившись украй, вони швидко заснули* (прислівник) – *Украй Шевченка їдуть туристи* (іменник). Зверніть також увагу й на те, що прислівник, утративши своє лексичне значення, вживається в ролі

службових частин мови: *Довкола розкинувся густий ліс* (прислівник) – *Довкола села розкинувся густий ліс* (прийменник); *Як мені виконати це завдання?* (прислівник) – *Він був мені як брат* (сполучник). Інколи визначити частиномовну належність допомагає наголос: *бігом* (орудний відмінок іменника) – *бігом* (прислівник), *на дворі* (прийменник з іменником у місцевому відмінку)– *надворі* (прислівник).

Найчастіше абітурієнтам пропонують (з урахуванням цієї специфіки) віднайти в тексті прислівник. Наприклад:

З'ясуйте, якою частиною мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

На сонячному пагорбі, (1) *неподалік* уже (2) *давним-давно* запустілого старовинного маєтку, стоїть школа, (3) *мурована* з червоної (4) *вогнетривкої* цегли.

А прикметник

Б дієприкметник (форма дієслова)

В прислівник

Г прийменник

Д частка

(У запропонованому завданні прислівником є слово *давним-давно*, що залежить від дієприкметника *запустілий* і відповідає на питання *відколи?*, *з якого часу?*, а слово *неподалік* у реченні є прийменником, оскільки втратило своє лексичне значення і сполучається з відмінковою формою іменника (Р. в.))

Як і якісні прикметники, прислівники на **-о**, **-е** мають просту і складену форми вищого і найвищого ступенів порівняння. **Вищий ступінь** утворюється за допомогою суфіксів **-ше**, **-іше** (*довго – довше*, *тепло – тепліше*) а також суплетивно (*гарно – краще*, *погано – гірше*) або аналітичним способом (*вдало – менш вдало*, *ясно – більш ясно*). При утворенні вищого ступеня відбуваються чергування приголосних (*дорого – дорожче*, *вузько – вужче*). **Найвищий ступінь** твориться за допомогою префікса **най-**, що додається до форми вищого ступеня (може підсилюватися префіксами **що-**, **як-**) (*весело – веселіше, найвеселіше*), або аналітичним способом (*найбільш чітко*).

У реченні прислівник залежно від зв'язків з іншими частинами мови може виконувати різну **синтаксичну роль**:

– залежить від дієслова, дієприслівника, дієприкметника – виконує переважно роль обставини дії, часу, місця, причини, мети (*Вдалині виднілися будинки*);

– залежить від прикметника або іншого прислівника – обставини міри, ступеня (*Надто пізно буде, коли ми про це дізнаємося*);

– залежить від іменника – неузгодженого означення (*Він замовив котлету по-київськи та каву по-варшавськи*);

– зрідка в односкладному реченні прислівник виконує роль присудка (*Мені соромно*);

– уживаючись у значенні іменника, прислівник може виконувати синтаксичну роль підмета чи додатка (*«Незабаром» не підшиєш до протоколу, потрібно «точно»*).

Поєднуючись з іншими частинами мови у словосполученні, прислівники вступають з ними тільки в синтаксичний зв'язок **прилягання**.

ДІЄСЛОВО. ОСОБЛИВІ ФОРМИ ДІЄСЛОВА

Розгон В. В.

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

За програмою ЗНО особи, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти, **повинні знати** такий теоретичний матеріал:

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. **Форми дієслова:** дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.